

A HALÁSZAT MINDEN ÁGAZATÁT FELÖLELŐ SZAKLAP.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET.

FŐSZERKESZTŐ: UNGER EMIL DR. * FELELŐS SZERKESZTŐ: IFJ. DR. SZABÓ ZOLTÁN.

Kéziratok és szakkérdések
a szerkesztőség címére küldendők.

Előfizetési díjakat és hirdeléseket az
Országos Halászati Egyesület
Budapest, V. ker. Kossuth Lajos-tér 11.
II. em. 255. fogad el.

Szerkesztőség: Budapest,
II., Herman Ottó út 15. sz.
Országos m. kir. Halélettani és
Szennyvízvizsgáló Intézet

MEGJELENIK EGYSZER MINDEN HÓ KÖZEPÉN.

Az Országos Halászati Egyesület tagjai ingyen kapják.

Nemtagoknak előfizetési díj:

Egész évre 15 pengő.

Fél évre 7-50 pengő.

Külföldre egész évre 20 pengő.

Postafkpt. csekk sz.: 10.094. Állami alkalmazottaknak 50 %-os kedvezmény jár.

Verantwortlicher Redakteur:
Dr. Zoltán Szabó Jun.

Administration: Ungarischer
Landesfischerei-Verein,
BUDAPEST.

Kossuth Lajos-tér 11. c. a. 255.

HALÁSZAT — (FISCHEREI)

FACHBLATT FÜR DIE GESAMTINTERESSEN DER FISCHEREI
Organ des Ungarischen Landesfischerei-Vereins Budapest.

Redaktion: Kgl. Ung. Landes-
anstalt für Fischereibiologie
und Abwasserkunde. Budapest,
II., Herman Ottó-út 15. sz.

TARTALOM: Halak gyűjtéséről és megőrzéséről. Dr. Rotarides Mihály. — A dunai galóca (*Salmo hucho* L.). Dr. Mika Ferenc és dr. vitéz Varga Lajos. (Első közlemény.) — A legújabb pontyrendelet visszhangja. Uzoni László. — A balatoni halászat multjából (IV. közlemény). Dr. Lukács Károly. — Hivatalos rész. — Társulatok-Egyesületek. — Újdonságok-Vegysek. — Kérdések-Feleletek. — Szerkesztői üzenetek. — Árjegyzés. — Hirdetések.

INHALTSANGABE FÜR DAS AUSLAND: Fischsammlung und Fischkonservierung. — Donaulachs (Huchen). — Wiederhall der neuen Karpfenverordnung. — Aus der Vergangenheit der Balatonseefischerei. IV. — Antlicher Teil. — Verordnungen. — Gesellschaften und Vereine. — Neuigkeiten. — Fragen und Antworten. — Nachrichten. — Preisliste — Anzeigen.

Halak gyűjtéséről és megőrzéséről.

Írta: Dr. Rotarides Mihály.

Ha áttekintjük halászati irodalmunkat, csakhamar rájövünk arra, hogy alig van néhány olyan szabad vizünk, melynek halfajait, illetőleg halállományát legalább megközelítő pontossággal ismernők. Igaz, a halászok tudják, hogy mit fognak, de ők nem foglalkoznak a „szeméthallal“, a kezegeket, fehér halakat pedig többnyire nem is ismerik fajok szerint. Pedig a hal aprájának igen fontos szerepe van a szabad vizek táplálékforgalmában. Elsősorban ezek fogyasztják az apró állatokat, szervezetük ezt a táplálékot feldolgozza s mint kész „halhús“ válnak azután ők maguk is a nagyobb halak táplálékává. Tehát az apróhal megismerése úgyszólván közérdek.

Nem sokkal jobb a helyzet a tudományos intézetekben és a gyűjteményekben sem. A Magyar Nemzeti Múzeum halgyűjteményének talán egyetlen rendszeresnek mondható hazai gyűjteménycsoportja az, amelyet Unger Emil főigazgató úr közvetítésével az Országos Halászati Egyesülettől kapott ajándékba. A többi bekerült példányok jórésze esetleges fogáson, véletlen szerencsén alapszik. Pedig ahhoz, hogy valamely folyórendszer halait megismerjük, helyesen megőrzött (konzervált) és nyilvántartott gyűjtemény-példányokra van szükség. Meg kell jegyeznünk, hogy magyar halaink gyűjteménye így is megközelítőleg teljes, de nem tűnik ki belőle az egyes vizek, vízszakaszok, stb. halegyütteseinek faji összetétele. Szükséges ezért, hogy rendszeres, kimerítő gyűjtésekkel ismerjük meg egyes vizeink halállományát. Ezzel a célkitűzéssel kapcsolódik bele a halászat tudományos mű-

velője abba a munkaprogramba, amelyet a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárának vezetősége állított fel a hazai állatvilág minél hűségesebb, minél alaposabb, területenkénti rendszeres állatgyűjtések segítségével történő megismerése érdekében. Ez a megismerés nem csupán tudományos célkitűzés, hanem a gyakorlati élet érdeke is. A természet rendszeres tanulmányozása a honismeret egyik igen fontos pillére, s a halak példája éppen eléggé bizonyítja, hogy az állomány, faji összetétel és összefüggések megismerésének messzemenő jelentősége lehet a gazdasági élet számára is. Napjainkban mind nagyobb az érdeklődés a halak megőrzésmódja, konzerválástechnikája iránt. Az akvarista kimúlt nevezetes díszhalait szeretné megőrizni s a sporthorgász is sokszor mond le a fogott hal húsának élvezetéről, hogy emlékül tehesse el nevezetesebb és szerencsés fogásait. Ezért nem lesz érdektelen, ha elmondjuk hazai halaink megőrzésének néhány fontosabb szabályát.

Bizonyára sokan fognak arra gondolni, hogy a fogyasztásra szánt hal és a tudományos célból eltett hal megőrzésmódja között valami hasonlóságnak kell lenni. Ez valóban így is van, a lényeg mindkét esetben ugyanaz: a hal fehérjében gazdag húsának megkeményítése és átítatása olyan folyadékkal, mely a halhús további vegyületleni átalakulását (rothadását) megakadályozza. De arra már kevesen fognak gondolni, hogy munkánk a legtöbb esetben s különösen ha tudományos célból hosszú időre tervezett megőrzésről van szó, tulajdonképpen kettős: eljárásunk első részét rögzítésnek vagy keményítésnek, második részét pedig megőrzésnek, eltartásnak nevezzük. Az állat szervezetének anyagait először megfelelően át kell alakítani ahhoz, hogy egy más folyadék (eljárás) segítségével hosszabb ideig eltartható le-

gyen. Ennek az átalakításnak, minthogy az egész test állapota a részek állapotától függ, a legparányibb részletekre is ki kell terjednie, alaposnak kell lennie.

Előre kell bocsátanunk még azt is, hogy a megőrzés két dologra vonatkozik: meg kell őriznünk a hal helyes alakját, sőt bizonyos természetes testtartásra kell törekednünk és ha lehet, színét is meg kell tartanunk. Az előbbi aránylag könnyű, az utóbbi azonban nehéz, mert a halak színe a bőr többféle és igen könnyen változó, mindenféle behatásra könnyen átalakuló színelemétől függ.

Lássunk most valami egyszerű, ha nem is mindig tökéletes, de legalább közepesen beváló eljárást.

A fogott hal élve kerül ki a vízből. Sohasem szabad azonnal valami folyadékba eltartás végett beletenni. Előbb a légköri levegőn ki kell múlnia, azaz meg kell fulladnia. E folyamat közben könnyen összeveri magát, leválnak a pikkelyei, teste foltos lesz. Ezért be kell göngyölni valami ruhába. Még akkor sem szabad azonnal a megőrző folyadékba tenni, amikor már kimúlt. Úszonyait előbb ki kell terjeszteni, két kartonlap közé kell szorítani, amelyeket gombostűkkel szúrunk át. Hasonló munka ez ahhoz, aminőt lepkéken végzünk, amikor őket laposan elhelyezkedő szárnyakkal akarjuk gyűjteményünkben megőrizni. Sohasem szabad a halat azonnal üvegebe tenni, mert amíg izmai a megőrző folyadéktól nem keményedtek meg, addig alakja könnyen eltorzul, természetellenes lesz. Előbb lapos tábla kell a folyadékot önteni s néhány órára ebbe kell belefektetni a halakat. Amikor testük megmerevedett, nyugodtan helyezhetjük el üvegben, már nem fognak meggömbülni. Minél nagyobb a hal, annál nehezebben járják át testét a megőrző szerek. Ezért orvosi fecskendővel úgy a végbelébe, mint a szájába, sőt a kopoltyúréseibe is fecskendezhetünk a folyadékból, esetleg gyufaszálkával támaszthatjuk fel úgy a száját, mint a kopoltyúit, hogy a folyadék behatolását biztosíthatassuk. A végbél kifecskendezése fontos; sokszor kell bétartalmat vizsgálnunk, hogy megállapítsuk halaink természetes táplálékát. A nagyobb halak belseje fecskendezés nélkül különben is könnyen megrothad, vizsgálhatatlanná válik s elronthatja az egész készítményt. Bőr alá fecskendezni nem tanácsos, mert a folyadék egyenlőtlen eloszlása foltosodást idéz elő. Kisebb halakat (szivárványos öskle, kisebb csikok, keszegek) nem kell fecskendezni s a fecskendezés helyettesíthető olyan módon, hogy a has élvonalát a végbélnyílástól a hasi úszonyok tövéig felmetszük. Vigyázzunk ilyenkor, hogy csak bőrt és izmot messzünk át.

Szólanunk kell a konzerváló folyadékokról is. Amint említettük eljárásunk két részből áll: rögzítésből és eltartásból. Rögzítésre nagyon sokféle egyszerű és összetett folyadék használható s az alkalmazott szer sikere halfajonként is változik. A legközségesebb szerek egyike a formalin, kereskedésben ebből a 40%-os kapható. Higítani kell 9—10 rész vízzel, akkor kb. 4%-os lesz. Ha tömesebb, akkor erősebben keményít, de ez nem mindig előnyös. Formalinban a hal testét borító és a folyadék hatására nagyobb mértékben elválasztott nyálka átlátszó marad, de a fehér halak ezüstös színe eltűnik. Ezzel szemben alkoholban a nyálka homályos színű lesz, ezért egy idő múlva el kell távolítani (kefével, vagy másként, pl. néha bőrhöz hasonlóan lehúzni). Az alkohol a pikkelyek ezüstös színét jól megtartja. Múzeumban formalinos rögzítés után a formalint csurgó vízben több órán át ki szoktuk a halból mosni s az állatot aztán végleges eltartásra alkoholban helyezzük el. A túl erős alkohol nem jó, legjobb a 70%-os s általában helyes az alkohol erősségét fokozatosan emelni, mert a hirtelen alkalmazott erős alkohol hirtelen vonja ki a halból a vizet, erősen keményít és zsugorít is. Egyébként a formalin nemcsak rögzítésre, hanem eltartásra is alkalmas. Ideiglenesen még sóban vagy sóoldatban és ecetben is eltartathatjuk a halakat.

A halak színének tökéletesebb megőrzése úgyszólván csak elméletben lehetséges. Az élet színének megőrzésére nem is törekedhetünk, mert a halak nagy részének színe a halál beálltával bizonyos mértékben azonnal megváltozik, egy részük színe világosabb, másoké sötétebb lesz, de még ennek az „utószínek“ a megtartása sem könnyű. A legkevésbé, azaz bizonyos ideig csak sötétben maradnak meg a sárga és a piros színek s ezek is csak bizonyos összetételű folyadékokban, amelyek ismertetésére itt nem térhetünk ki, mert költségesek s alkalmazásuk körülményes. Egyik-másik folyadék a halak színét valóban megőrizné, azonban bizonyos anyagokat old ki testükből, melyek a hatását leronthatják. Voltképpen gyakori folyadékcsere kell törekednünk, vagyis arra, hogy a folyadék mindig víztiszta legyen. Az alak megőrzése szempontjából viszont még a folyadék színeződése esetén sem jó a gyakori folyadékcsere. Így pl. az alkohol sok zsírt von ki s a 96%-os alkohol gyakori csere esetén „lesóványítja“ az eltett hal testét. Múzeumban őrzött halak szí-

nét, akár tömöttek legyenek, akár folyadékban konzerváltak, festeni szoktuk. Csak nagyobb halakat tömünk (tokfélék, harcra, nagyobb fogas, ponty), mert még ezeknek a bőre is könnyen szakad. A korszerű tömés módja: az állat szakzerűen elkészített művészi szobrára rádolgozott bőr.

Meg kell fontolnunk még azt is, hogy milyen üvegben tartsuk el halainkat és hogyan zárjuk le az üvegeket. Legtermészetesebb volna vízszintes (úszó) helyzetben elteni gyűjteménytárgyaikat, még pedig lapos, párhuzamosfalú üvegekben. Ezek igen költségesek, ezért meg kell maradnunk a hengerüvegeknél. Bármilyen hengerüveg jó (ultreform, üvegdugós, stb.), a fontos szempont az, hogy az üveg jól zárjon és a halhoz mégis könnyen hozzá lehessen férni. A legjobban beváltak a múzeumokban használt régimódi hengerüvegek, melyek kihajló pereme csiszolva van és egyszerű, csiszolt üvegoronggal zárható le. Az üveg peremfelületére jó minőségű fehér vazelint kenünk s erre ráillesztjük a korongot, majd az üveget még cellofánnal fedjük (gummigyűrű segítségével). A vazelin jól tömít s a korong könnyen eltávolítható, a folyadék éveken át meglepően jól megmarad, az alkohol, ha a lezárás helyes volt, egyáltalában nem párolog. Az üvegorong felragasztására régebben használt különféle enyv és egyáltalában megmerevedő ragasztószerszám, nem alkalmas. A benne keletkező repedéseken át, különösen, ha az üveg nincs befőttes üveg módjára is takarva, a folyadék könnyen párolog, ezenkívül a korong csak úgy távolítható el az üvegről, hogy az üveget lefelé fordítva legalább 24 órára vízbe állítjuk. Az üvegdugós üvegeket is vazelinezni kell, mert csak így zárnak jól s csak így nem ragad be a dugó az üvegbe. Ha parafadugós az üveg, úgy a dugót időnként ki kell főzni, vagy még inkább ki kell cserélni. Ultrareform üvegek tömítésre használt gummigyűrűje különösen, ha ez nem volt vazelinezve, úgy formalin esetén hamar elpusztul, megmerevedik, rugalmasságát elveszíti, ezért ezt is cserélni kell. Alkohol esetén nem változik meg ilyen gyorsan, de itt is vigyázni kell arra, hogy a folyadék lehetőleg ne érjen hozzá.

Gyűjteménytárgyaikat meg is kell jelölni. Fel kell jelezni a fogás helyét és idejét, esetleges egyéb körülményeket, a gyűjtő nevét. A hal tudományos nevének feljegyzése pillanatnyilag nem fontos, mert mindig pótolható; sokkal fontosabb ennél a vidéken használatos népi vagy halász elnevezés. Ideiglenesen ceruzával is feljegyezhetjük a neveket és adatokat és beletesszük a cédulát a hal mellé, vagy ha több van belőlük egy üvegben, akkor rá kötjük a megfelelő halra. A végleges feljegyzéseket jó minőségű tussal írjuk pergamen- vagy hólyagpapírosra.

Készíthetünk különleges készítményeket a csontváz, a belső szervek, a vérrendszer stb. feltüntetésére, de ezek, bár igen szépek lehetnek, költségesek és elkészítésük megfelelő szaktudást igényel. A csontváz és a belső szervek feltüntetését ma már nem csak kifőzéssel vagy maratással, illetőleg boncolással végezzük, hanem bizonyos módszerek és folyadékok segítségével, különösen kicsiny állatokról igen szép átlátszó készítményeket nyerhetünk.*

* Részletesebb tájékoztatást nyújtanak e cikk szerzőjének következő dolgozatai: Konzerválástechnikai vizsgálatok halakon. (Állattani Közlemények 34. kötet, 1937, 109—121. oldal). — Konservierungstechnische Untersuchungen an Fischen für Museumszwecke. (Congrès International d'Aquiculture et de Pêche, Liège, 1939, 114—121. oldal). — Átlátszó állattani készítmények. (Természettudományi Közöny 68. kötet, 1936, 33—36. oldal). — A korszerű szemléltetés az állattani múzeumban. (Pótfüzetek a Természettudományi Közöny 75. kötetéhez, 1943, 82—93. oldal.)

Szerzőnk cikkét folytatólagosan lapunk következő számában még kiegészíti. (Szerk.)

A dunai galóca (*Salmo hucho* L.)

Írták: Dr. Mika Ferenc és Dr. vitéz Varga Lajos.
(Sopron.)

1. BEVEZETÉS.

A dunai galóca — néhány esetleg elkalandozott példányt nem számítva — a trianoni feldarabolás után megmaradt vizeinkben nem fordult elő. Északkeleti és keleti hegvidékeink visszatérésével azonban olyan vízterületeket is visszakaptunk, amelyeknek ma is jellemző lakója, vagy régebben előfordult az ottani vizekben.

Elterjedésének nyugati táján, ahol pedig egy német szakíró szerint még nem is olyan régen gyakori, sőt majdnem községes volt, a kultúra már halálra ítélte. Előfordulási helyein ugyanis az emberi beavatkozás a környezeti viszo-

nyokat alkalmatlanokká változtatta számára. Nincsen már messze az az idő, hogy ez az élettér tekintetében válogatós, igen értékes halfaj végleg eltűnik a Duna felső folyásából és annak mellékvezeiből.

Megmentése érdekében ugyan egyre többen emelnek szót, sürgetik az államhatalom beavatkozását, mégis biztosra vehetjük, hogy a túlnyomóan érzelmi érvekkel szemben a mű-

1. ábra. 10 kg-os dunai galóca az Árva folyóból Zathureczky felvétele.

velődési és ipari fejlődéstől megkövetelt gazdasági előnyök súlyosabban esnek latba. Legfeljebb egy-két védetté nyilvánított vízterület fogja megőrizni az utókor számára a felsőbb szintű vizek egykori fejedelmét. (1. ábra).

Értekezésünk keretében ezért nemcsak ismertetni akarjuk halfaunánknak ezt az újból visszatért nevezetes tagját, hanem fel is akarjuk rá hívni az illetékesek és érdeklődők

Microstomi alcsaládja.) A *Macrostomi*-alcsaládot a testet fedő pikkelyek nagysága és az oldalvonalak kifejlődése alapján két nemzetségre: a lazacok (*Salmo L.*) és a bűzös lazacok (*Osmerus Art.*) nemzetségre szokás felosztani.

A kisebb, többnyire alig látható pikkelyekkel borított, de az egész törzsre kiterjedő oldalvonalal bíró lazac-nemzetségen belül pedig a szájpaddás középvonalan elhelyezett ekecsonton (vomere) lévő fogak különböző elrendeződése alapján két alnemzetséget különböztetünk meg. *Trutta Niels* és *Salmo L.* néven.

Ez az osztályozás a dunai galócát a vele lényegesebb anatómiai tulajdonságaikban megegyező és így közelebbi rokonságban álló száiblingfélékkel együtt a *Salmo*-nemzetségen belül felállított *Salmo*-alnemzetsége sorozza.

A *Samo*-alnemzetséghez tartozó halak ekecsontjának nyele ugyanis a pizstrángfélékkel és a nemes lazaccal ellentétben fogazatlan.

Ezt az alnemzetséget vizeinkben az őshonos dunai galócán kívül az északamerikai eredetű, egyes vizeinkben meghonosított pataki száibling (*Salmo fontinalis Mitchell*) képviseli. Az Alpeselek tavaiban és az északi, sőt sarkvidéki tájakra is él, változatos alakú, őseurópai eredetű, tavi száibling (*Salmo salvelinus L.*) hazánk vizeiből hiányzik.

A *Salmo*-alnemzetséghez tartozó fajok meghatározó táblája (kulcsa) a következő:

- I. Az ekecsont nyele zömök, majdnem lapos... dunai galóca (*Salmo hucho L.*).
- II. Az ekecsont nyele hosszúkas, két oldalán összenyomott, csónakalakú.
 - a) az ekecsont lapjának széle lekerekített,.... tavi száibling (*Salmo salvelinus L.*)
 - b) az ekecsont lapjának széle hegyes,.... pataki száibling (*Salmo fontinalis Mitchell*).

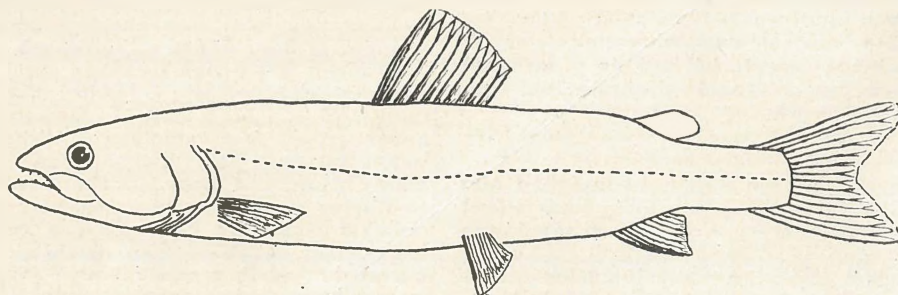
A dunai galóca (*Salmo hucho L.*) népies neve Herman Ottó szerint: gadóca, gadóci, hukó, retke. Kriesch János huhó szemlingnek nevezte.

2. A DUNAI GALÓCA TESTÉNEK KÜLSŐ ÉS BELSŐ SZERKEZETE.

A dunai galóca nyúlánk növésű hal. Alacsony háta és hasa széles. Oldala olyan kevésbé lapított, hogy teste keresztmetszetben majdnem kör alakú. Kissé lapos feje feltűnően nagy, jelentékenyen hosszabb a test magasságánál. Szeme aránylag kicsi, a fej hosszának kb. 15%-át foglalja el. Magasan, a homlok közelében áll. Szája nagy, tágas hasítéka túletrjed a szem hátsó szélének vonalán.

Ha a száj csukott helyzetben van, akkor az alsó állkapocs a felsőnél valamivel előbbre áll. Az idősebb hím-példányok felső állkapcsa, Kulmatycki szerint a nőstényeké is, olykor kissé horgas lehet. Az orrnyílás közelebb áll a szemhez, mint a tompa orrhegyhez. A testvonal oldalnézetben az orrhegytől lapos ívben emelkedik a tarkóig, onnan kezdve pedig majdnem egyenesen halad a hátúszóig. A hasvonal majdnem vízszintes. (2. ábra).

Az állkapocs-csontokon egy sorban, ritkán álló, hátra-

2. ábra. A dunai galóca vázlatos rajza.

figyelmét, nehogy avatatlan beavatkozások folytán nálunk is a kultúra áldozatává váljék.

A dunai galóca (*Salmo hucho L.*, az újabban használt elnevezés szerint *Hucho hucho L.*) a lazacok (*Salmonidae*) családján belül tágas szája és erős fogazata miatt a nagyszájú lazacok (*Macrostomi*) alcsaládjába tartozik. (Velük szemben áll a kisebb szájú és gyenge fogazatú fajok

felé hajlott fogak vannak, amelyek közül a legtöbb, de egyúttal a legkisebbek, a keskeny felső állkapcsan ülnek.

Ekecsontja a száiblingfélékéénél sokkal vastosabb. Háromszögletű vagy trapézalakú lapja hátsó szélén, harántsorban, négy-nyolc darab fog van elhelyezve; lapos, fogatlan nyelének közepén hosszanti lécc emelkedik ki. (3. ábra).

A fogak elrendeződése a fiatal egyedeknél némileg ha-

sonló a száibling-félékéhez. A csont fogazata csak az idősebb korban válik jellegzetessé.

Az idősebb példányok ekecsontján rendszeren csak 2 erősen fejlett fog található; a többiek helye rendszerint üres. A csont nyele legtöbbször összeforr a parasphenoidéummal és ezért ép állapotban nehezen lehet kipreparálni. A szájpaddálcsonatokon egysorban álló erős fogakat visel.

A hosszúkás, keskeny nyelvcsonot is fogazott, mindkét oldalán 5—8 drb. fog található. A garatcsontok erősebben fogazottak, mint a többi európai lazacféle garatcsontjai. Fogaiukat életük folyamán gyakran váltják.

A kopolyúnyulás nagy. A fedőcsontok közül az elülső fedő helyt ad az erősen fejlett, kidomborodó rágóizomnak és

3. ábra. A dunai galóca ekecsontja. B a d e után.

távolabb áll a szemtől, mint a többi lazacféléinknél. A főfedő majdnem háromszögletű, de hegyét a széles alsófedő eltakarja.

Az úszók a testhez viszonyítva aránylag kicsik. A hátúszó valamivel a testhosszúság felén túl kezdődik és majdnem olyan széles, mint amilyen magas. Hátsó sugarai jelenlegyenyen rövidebbek az elején állóknál. A feltűnően terjedelmes zsírúszó a hátúszóval majdnem egyenlő nagyságú alsóúszó fölött fekszik.

Az úszók között a hasúszó a legkisebb, kezdete egybeesik a hátúszó végével. A mellúszóban találjuk a leghosszabb sugarakat. A farkúszó az állatok életének végéig kimetszett marad.

Sugárképlet: $D. = 3/9-10$, $A. = 4-5/7-9$, $V. = 18-9$, $P. = 14-16$, $C. = 7-8/17/6-7$.

A dunai galóca testét általában egyforma nagyságú, hosszúkás alakú, apró pikkelyek borítják. A fejrész csupasz, ezzel szemben a zsírúszó alsó része többnyire pikkelyekkel fedett. Az oldalvonal a testmagasság felső felében, a has felé domborodó ívben halad.

Pikkelyképlet = $18-20/180-200/20-40$.

Színezetük a pisztráng- és a száiblingféléknél egyhangúbb. Piros pettyezés sohasem látható a testükön. A hát sötétebb kékes, vagy zöldes szürke színe a has szennyes, gyakran azonban ezüstös fehér színével egybeolvad a haloványvörösön, az idősebb példányoknál rézvörösön csillogó oldalvonalon.

A fejen és a törzsön apró sötétszürke vagy feketés, a test elején kerekded, a hátsóbb részekben pedig félhaldalakú pontok vannak elhelyezve. Az oldalvonal fölötti apró foltok sötétek, az oldalvonal alattiak azonban rendszerint haloványak és így kevésbé szembeötlők.

Az idősebb példányok rendszeren ibolyaszínben csillogó fején és hátán, a hátúszók tövében, nagyobb foltok jelennek meg. A felső szélén sötétlen szegett hátúszó és a farkúszó szürkés. Gyakran egy pár folt is látható rajtuk. A többi úszó szennyes-fehér vagy kissé vöröses.

Mimikrije tökéletes: csak a gyakorlott szemű ember fedezi fel a vízben mozdulatlanul pihenő galócat.

Anatómiája megegyezik a vele közeli rokonságban álló száiblingfélék belső testszerkezetével, de a többi lazacfélével szemben sem mutat jelentős eltérést. A különbség mindössze a vakbélfüggelék számában jelentkezik. Ezekről Heckel és Kner a következőket írják. „A vakbélfüggelék száma kereken 200-ra rug; mindegyik függelék rövid, egyenlő hosszúságú és kölcsönösen egymáson fekvő úgy veszik körül a két hajlás közötti meglehetősen hosszú bélrészt, mint a fenýtöbözött a pikkelyek. Így a bélnek csak a felső középvonala marad szabadon tőlük.“

Ilyen nagyszámú vakbélfüggelék sem a dunai galóca közeli rokonainál (a tavi száiblingnak mindössze 30—40 drb. vakbélfüggeléke van), sem a többi európai lazacféle közepébe elején nem található.

(Folyt. köv.)

„A legújabb pontyrendelet visszhangja és várható hatása”

címmel lapunk legutóbbi számában megjelent cikkekre szeretne hozzászólás, vagy talán inkább „visszhang” lenni ez az írás. Az idézett cikk jószándékú, de nem a gazdasági, még kevésbé a piaci életben tevékenykedő írója egyoldalú, felületese, sőt tudatlan tájékoztatásnak esett áldozatul. Ez mentése a jóakarató szerzőnek, és egyúttal magyarázata a cikk számos tárgyi tévedésének is. Minthogy azonban a piaci helyzet téves ismertetése alkalmas az olvasók megtévesztésére, szükségesnek látszik, hogy a kérdéssel újból és részletesebben foglalkozzunk.

Kétségtelen, hogy az új pontyrendelet legsérelmesebb pontja a 4. §., amely szerint „pontyot csak egészben szabad forgalomba hozni”. A ponty szeletelésének megtiltása azonban a „másfél kilón felüli ponty eladói tételének egyenletes elosztására és teljes felvásárlására” semmiféle különösebb hatással sincsen. A takarmányhiány következtében ugyanis sokkal kevesebb a nagy ponty, mint amennyi rendes viszonyok között lenni szokott. Ezzel szemben a fogyasztóközönségnek az a rétege, amely azelőtt csak az olcsóbb keszgefélét vagy legfeljebb az aprópontyot vásárolta, most legálább másfél kilós pontyot keres. Még szeptemberben örültek a vevők, ha egyáltalában élőpontyhoz jutottak, október második felében azonban — mihelyt egy kissé több ponty került piacra — már válogattak, és folyton csak nagy halat kerestek. A másfél kilón felüli hal értékesítése terén tehát nincsen semmiféle nehézség.

A fogyasztóközönség körében annyira kedvelt vágott (szeletelt) ponty árusításának megtiltása csak az egészen nagy (4 kg-on felüli) pontyok elhelyezését nehezíti meg, s a nagykereskedőt csak ennyiben érinti. Annál sérelmesebb ez az intézkedés a kiskereskedőre és a fogyasztóra, miként azt az említett cikk írója hangsúlyozta is. Reméljük, hogy az OHE-nek sikerülni fog meggyőzni az illetékeseket arról, hogy a vágott ponty forgalmának engedélyezése nagyon komoly fogyasztói érdek is. A közellátási hatóságok előtt ugyanis elsősorban a fogyasztói érdek a döntő.

Helyhiány következtében csak épen rámutatni szeretnék az idézett cikk alábbi tévedéseire vagy helytelen megállapításaira.

„A termelők felvásárló közönségük visszaesésétől tarthatnak, nem lévén biztosított kiváló tenyészpontyaik vevőközönsége.”

„A nagykereskedő detail (kis) árusítással nem foglalkozhat, feladata csak a saját vevőkörének: nagyvendéglők és kiskereskedők egyenletes kiszolgálása lehet (nagykereskedői áron).”

„A jelen árszabályozással a megállapított nagy- és kiskereskedői haszonkulcs összege közel egyező, és ez a kiskereskedő vesztével járhat.”

Nem tévedés, nem is helytelen megállapítás, hanem nagyon is igaz, hogy „tagjaink között elenyészően csekély a kiskereskedő és a fogyasztó”. A kiskereskedők beléptetése természetesen nagyon is kívánatos, — aminthogy kívánatos volna a megszavazott új alapszabály jóváhagyatása és megvalósítása, amikor is külön kereskedői szakosztály létesülne az egyesületben. Kérdezem azonban, ugyan mi szükségünk van arra, hogy a fogyasztóközönséget is beszervezzük az egyesületbe?

A cikk legsúlyosabb tévedését ott látom, hogy a kiskereskedők haliellátmányának jelentős visszaeséséről és a vevőkör nagyfokú csökkenéséről beszél. Érdemes egy kissé a mélyére nézni ennek a kérdésnek.

Először is legyünk tisztában azzal, hogy a budapesti hal-kiskereskedők helyzete a háború előtt sokkal nehezebb volt, mint most, a háború alatt. A nagykereskedő szinte rátukmálta akkor azt az árut, amelyen a kiskereskedő csak nehezen tudott túladni. Nem halban, hanem vevőben volt akkor hiány, olyannyira, hogy a kiskereskedők nem egyszer 20, sőt 10 filléres nyers haszonra dőlgoztak, csak azért, hogy olcsó áráikkal magukhoz csalogassák a vevőket. Amelyik piacon, csarnokban ketten-hárman dolgoztak, ahol tehát volt „konkurrencia”, egyik a másikat nem engedte keresni. És bizony számos olyan kiskereskedőről tudunk, aki nem annyira abból élt, amit a halon keresett, hanem amivel a nagykereskedőknek adósa maradt, — mindegyiknél sorra kihasználva „hitelképességét”.

A háború előtt alig néhány olyan kiskereskedő akadt, aki kizárólag a haleladásból élt. Némelyiknek mellékkeresetét jelentette a halárusítás, másiktól a többtagú család egyik jelentémi forrása volt. Rendszerint nem is a férfi árukt a piacon, hanem a leány vagy az asszony. A nagykereskedők egymással versengtek a kiskereskedőért, a kiskereskedők

pedig a fogyasztókért. Így terjedt el mind jobban a vágott ponty, majd a szálkátlanított halszelet (filé). Nemcsak süllőből, pontyból készítettek filét, hanem egyesek még keszegből is. A háziasszony a vásárolt halat megtisztítva, felszeletelve kapta kiskereskedőjétől, gyakran még akkor is, ha csak keszeget vagy más apróhalat vásárolt. És még így is nehezen fogyott a hal. Volt olyan kiskereskedő, aki csütörtöki napon nem tudott 4–5 darab élőpontynál többet eladni (télén!), pedig kora reggeltől kint állt a piacon, hidegben, esőben, hóban, szélben, fagyban. Nehéz idők voltak, — bizony nehezebbek a mostaninál.

Mert a háború mégiscsak egyre fokozódóbb keresletet jelentett a halpiacon. A húsfélékben mutatkozó hiányok, majd a húsjegye bevezetése mindinkább felkeltette az érdeklődést a halfélék iránt. A Délvidék visszatérével olyan nagy tömegben került hal a hazai — és elsősorban a budapesti — piacokra, hogy még a mult esztendő őszén is sokkal nagyobb volt a kínálat, mint a kereslet. Megbízható statisztikai adataink nincsenek, egyesek azonban azt állítják, hogy csak a Délvidék nyíltvízi halászatából több hal került eladásra, mint a csonka-ország szabad vizeiből együttvéve.

Természetes azonban, hogy a könnyebb értékesítési lehetőség olyanokat is a halkereskedői pályára csalt, akik azelőtt nem voltak kereskedők és hallal sem foglalkoztak. Ezért aztán a háború előtti időkhez viszonyítva nagyon megnövekedett a kiskereskedők száma. Ez nem is volt baj addig, amíg bőségesen érkezett hal a budapesti piacra, — tehát egészen a mult esztendő végéig.

Az ideai rendkívüli száraz időjárás, az alacsony vízállás nagyon kedvezőtlen nyíltvizeink halászatára. A gyenge halfogások következtében mind kevesebb hal került a pesti piacra, márcsak azért is, mert a vidéken is jelentősen megnövekedett a halfogyasztás. Minthogy pedig a hatóság csak a ponty árát szabta meg, az egyéb halfélék ára rohamosan emelkedett. A tavaszi és nyári halszúke idején ezeknek az egyéb halféléknek az ára a pontyhoz viszonyítva aránytalanul magas volt, olyannyira, hogy a közönség nemcsak a miatt vetette rá magát az élőpontyra, mert élve vásárolhatta, hanem elsősorban azért, mert a többi halhoz képest ezt találta a legolcsóbbnak.

Köz tudomású, hogy a tőgazdasági pontyból ősszel legnagyobb a készlet. Tavaszra már kevés az élőhal, nyáron pedig sok helyen egyáltalán nincs is. A háztartásoknak, vendéglősöknek pedig épen a tavaszi és nyári hónapok alatt kellett leginkább az élőponty, úgyhogy gyakran valósággal megstromolták a kereskedőket. A kiskereskedők egy része, — amikor látta ezt a nagy túlekedést a halért, elegendő áruhoz pedig nem jutott, — kiment a halszerző-útra, vidékre. Ha az egyiknek sikerült valahol halat kapnia, pár nap mulatán már hárman-négyen indultak útnak. Az eredmény: a halárak felerése a termelőnél (halásznál) és ugrásszerű emelkedése a piacon. A vidéki halbeszerzésekben, a halárak felerésében azok a kiskereskedők voltak a legtevékenyebbek, akiket csak a háborús konjunktúra tett halkereskedőkké. Az elmúlt nyáron a nagykereskedők alig jutottak valami kevéske nyíltvízi halhoz. A vidékre utazó kiskereskedők és a vendéglősök bevásárlói minden halat felvásároltak és minden árat megfizettek.

Megjött az ősz, megkezdődtek a lehalászások. Hétről-hétre több élőponty kerül Budapestre. Nyíltvízi hal azonban még mindig kevés van. Természetes, hogy a nagykereskedők most elsősorban azokat szolgálják ki, akik már a háború előtt is vevőik voltak, de annyi halat nekik sem tudnak adni, amennyit azok most eladhatnának. Hiszen ma a kiskereskedő egy-két óra alatt többet el tudna adni, mint amennyit a háború előtt egy héten keresztül árult, kora reggeltől késő estig a piacon rostokolva és halait kínálgatva.

A régi, évek óta halat áruló kiskereskedőkben van is belátás, mert emlékeznek a háború előtti nehéz időkre. Ha most nem is keresnek sokkal többet, mint annak idején, de keresetüket jóval kevesebb fáradsággal, vesződséggel érik el. Az új kiskereskedők ellenben zúgolódnak és elégedetlenkednek. Ők csak azt látják, hogy sokkal többet el lehet adni, mint amennyi haluk van. Pedig a nagykereskedők ezeknek az új kereskedőknek is adtak és adnak élőpontyot, noha ezáltal régi vevőiket kénytelenek megrövidíteni. Természetesen a mostani nagy kereslet idején a piacról hiányzó nyíltvízi halat élőponttyal pótolni nem lehet. Ennek azonban nem a háború az oka, nem is a nagykereskedő, — hanem az állandóan nagyon alacsony vízállás.

Elég szomorú, ha a mostani nehézségek miatt ellentétek éleződtek ki, mint amekkorákat a multkori számunkban megjelent cikk írja a kiskereskedők és nagykereskedők között fennállani lát. A „Halászat“ az érdekellentéteknek sem szócsöve, sem harsonája nem volt a multban, — de ne legyen a jövőben sem. Az a helyes ha az ellentétek kiegyenlítése az egyesületen belül történik. Arra semmi szük-

ség sincsen, hogy a különféle érdekeltségek a nagy nyilvánosság előtt vitázzanak egymással.

Megint csak arra szeretnék rámutatni, hogy az egyesületnek belügyminiszteri jóváhagyásra váró alapszabálya, illetőleg annak megvalósítása, (tehát a különféle szakosztályok felállítása) az egészséges egyesületi élet megvalósítását és az ellentétek kiegyenlítését jelenthetné.

Uzoni László.

A balatoni halászat multjából.

Írta: Dr. Lukács Károly.

Adatok a Balaton birtoktörténetéhez.

IV. A veszprémi egyház balatoni birtokai.

a) A püspökség Balatonja.

A veszprémi püspökség eredete és vele még kilenc legrégibb egyházmegyénk (esztergomi és kalocsai főegyházmegyék, a pécsi, győri, váci, egri, csanádi, bihari és erdélyi püspökségek) Szent István király idejére nyúlik vissza. A veszprémi Szent Mihály székesegyházat a pannonhalmi monostorral egyidejűleg, 1002. évben alapította első nagy királyunk. Az alapító levél a püspök joghatóságát négy várra: Veszprémre, Fejérvárra, Visegrádra és Kolonra, valamint ezek megyéire terjesztette ki. Az a terület tehát, melyet a szent király a veszprémi püspök kormányára bízott, mindjárt Esztergomtól délre kezdődött és magában foglalta a fejedelmi Árpádtörzs szállásbirtokainak dunántúli részét Csepel-szigettel, a király pilisi uradalmait, Vérbulcsu törzsének a Balaton északi és nyugati partvidékén, az egykori Kolon város (ma pusztá a balatonmogyoródi határban) körül fekvő szállásterületét, röviden: Pilis, Fejér, Veszprém és Zala megyéket. Somogyorságot csak később csatolta a veszprémi egyházmegyéhez, mert a Koppány legyőzése és tartományában a teljes rendteremtés utáni időkhöz Somogy egyházi joghatósága — a megye egyházi tizede azonban továbbra is — a pannonhalmi Szent Márton apátságát illette. Eszerint a veszprémi egyházmegye területe a fehérvári és szombathelyi püspökségek alapításáig (a XVIII. század utolsó harmadáig), amikor keleti és nyugati területének jórészt lekapcsolták, a Dunántúl túlnyomó részére terjedt ki.

A szent király nagylelkűen gondoskodott az egyházak ellátásáról és a működésükhöz szükséges anyagi eszközökről. Alattvalóit törvény útján is buzdította az egyházak megadományozására, mert a papok — úgymond — nemcsak saját terheiket hordják, hanem a nép lelki üdvéről is gondoskodnak. A püspöki egyházak, káptalanok, úgy mint a kolostorok valóban nemcsak a király és a hercegek, hanem a birtokos urak és asszonyok részéről is sok földbirtokból és szolgánépből álló adományban részesültek. A veszprémi egyház a püspöke joghatósága alá tartozó négy fentemlített vár körzetében már az alapításkor 7 megnevezett falut kapott minden tartozékával és népével. E hét helynév mindegyike vitára adott okot; talán még legvilágosabb az egyetlen Balaton-parti „Fyzeu“ név, melyet a tudósok szinte egyértelműleg Fűzfőnek értelmeznek.

Említséreméltó, hogy a megnevezett helységekhez tartozó „minden halászatot (cum omnibus piscationibus) és vadászatot, vizet és vízfolyást“ szintén a püspöknek adományozza Szent István. Ő rendelte el a dézsma (tized) fizetését is, mely már a VI. század óta kötelezővé vált szolgáltatás volt a keresztény világban. Kezdetben csak püspök kapta, de a Karolingok óta a plébános is részesedett benne. Mindennemű jövedelem, még a királyi vám, rév, pénzverési haszon tizede is az egyházat illette meg.

A szent király alapítólevele eredeti alakjában nem maradt fenn, hanem igen régi, az Árpádházi királyok utolsó évtizede táján készült s a tihanyi apátságtól származó átirata van meg, dátum nélkül, s ezt közzölte pontos másolatban Nagy Imre a Hazai Okmánytárban (VI. 1. 2.). Az oklevél kiadásának időpontja tárgyában a legújabb régészek (oklevélfejtők) a korábban vélelmezett 1009. helyett az 1002. évet tartják valószínűnek. Szövegének hitelességét Horváth Mihály püspök-historikusunk kétségbevonta, de az újabb tudományos kritika (Karácsonyi J. kanonok, Szentpétery Imre egyet. ta-nár) német minta szerint készült eredetinek tartja. Ellenben hamisnak bizonyult — nevezett szaktudósok megállapítása szerint — az az 1082-ből keltezett és a régibb Balaton-ismertetésekben sűrűn emlegetett oklevél, melynek tartalma szerint János veszprémi püspök kérésére Szent László király kiküldte volna nótáriusát, Barnabást és a bakonyi ispánt a veszprémi egyház földjeinek körüljárására, s ezek írásbeli jelentésére oklevélbe foglalja az egyház összes birtokait. De ez a hamis oklevél is nagyon régi: az 1327. évben már biztosan megvolt, mert Sándor országbíró ez évben már hivatkozik rá ítéletében. (Zalai Okl. I. 250.).

Epp ezért halászattörténeti szempontból kétségkívül történelmi érdekű, hogy ebben az oklevélben, amely felsorolja a balatonmelléki falvak egész sorát (Örs, Szentkirályszabadja, Szárberény, Máma, Lovas, Paloznak, Kövesd, Csopak, Keék, Szőlős, Pécsel, Ecsér, Apáti, Kiliti, Zamárdi, Endréd, Kőrös-hegy, Szárszó, Öszöd stb.), *balatoni halászatok* is ki vannak emelve (piscatarus is Balaton), nevezetesen Berény falunál.

Viszont hitelesnek ítéli a szaktudomány az Árpádok korából III. István király 1171-ből való oklevelét, amely megerősíti *Benedek* veszprémi ispánnak vagyonára vonatkozólag tett intézkedését. Eszerint a veszprémi egyházra hagyta Ireg, Kálozd és Kál birtokait tartozékaival, valamint Zamárd faluban 9 szőlőt. Éppúgy hiteles az 1174–78 évek közt kelt oklevél, melyben III. Béla megengedi, hogy *Simon* mester, veszprémi kanonok zalamegyei birtokait a veszprémi egyházra hagyja.

De már nehéz — *Szentpétery* (Az Árpád-házi királyok oklev. krit. jegyz.) szerint — a kritikai állásfoglalás a II. *Andrásnak* tulajdonított, 1217-ből való oklevél tárgyában. Eszerint *Gizella* királyné kezdetől fogva Veszprémben őrzött, 12 márká tiszta aranyat tartalmazó drágaköves koronáját a Szentföldre utazó király *Róbert* püspöktől átvette és a tengeren túl 140 ezüst márkáért értékesítette; ennek megváltása fejében a király a veszprémi egyháznak Paloznakon 5, Vászolyon 3, Pécselen 5, Abrahámban 3 várszolgá- és udvarnokit telket adományozott. (Folyt. köv.)

A VADGESZTENYE ÉS A MAKK FELHASZNÁLÁSA HALETETÉSRE.

A fehérjedús keserű csillagfürt termésmennyisége sajnos a várakozás alatt maradt, más takarmány pedig, amit békében használhattunk, nem igen áll a rendelkezésünkre. A mult világháborúban a tógazdasági takarmányanyagok felhasználása terén hasonló helyzet volt, mint ma. Így több oldalon érdeklődés mutatkozik a *makk*, valamint a *vadgesztenye* felhasználására.

Mindkét termés fehérjében szegény és szénhidrátban gazdag. Csak darálva és lehetőleg áztatva használható fel. Az idei bőséges makk és vadgesztenye termés következtében a tőzsdén wagentételekben kerül jelenleg piacra, bár ára sajnos a szedési, stb. költségek miatt rendkívül magas (makk: 42.— P, vadgesztenye: 25.— P mázsánként.)

Ezúton hívjuk fel a tógazdák figyelmét, hogy ahol mód van gyűjtésre vagy beszerzésre, ott végezzenek *etetés kísérleteket*, ezek eredményét az Országos m. kir. Halélettani és Szennyvízvizsgáló Intézettel közöljék.

Az etetési kísérlet végrehajtására vonatkozóan lásd még lapunkban a Kérdések-Feleletek rovatot is.

Kontur György.

Hivatalos rész.

A HALÁSZAT ÉS TÓGAZDASÁG SZEMPONTJÁBÓL FONTOSABB ÚJABB RENDELETEK KIVONATAI.

Összeállította: Kontur György.

Megjelentek a Budapesti Közlöny f. évi augusztus—szeptember—októberi, a rendeletek után zárójelben közölt számaiban.

Az 1943. évi termésű kukorica beszovalgatása. 120.400/1943. K. M. sz. r. intézkedik, (202. szám.) — A csöves, vagy morzsolt kukoricát 1943. évi október hó 31.-ig kell veltre felajánlani valamelyik kereskedőnek.

A csöves és morzsolt kukorica 1943/44 évi ára. 49.700/1943. K. M. sz. r. (202. szám.). — A kukorica termelői ára az ország bármely feladóállomásán kg-ként:

1943. évi szeptember hóban	20.80 P.	28.10 P.
1943. évi október hóban	21.90 „	29.30 „
1943. évi november hóban	23.30 „	30.50 „
1944. évi március hóban	26.80 „	34.— „

A szuperfoszfát műtrágya legmagasabb fogyasztói ára, 46.300/1943. K. M. sz. r. (203. szám.). A 16%-os vízben oldható foszforsavtartalmú szuperfoszfát 100 kg-kénti ára ömlesztve 24 P., papírzsákban 25—26 P. a mennyiségnek megfelelően. A rendelet megállapítja a szállítási feltételeket is, wagentétnél kisebb mennyiségek esetén.

A zsidó mező- és erdőgazdasági ingatlanok felhasználása 4.250/1943. M. E. r. alapján eljáró tárgyalóbizottságok működési területének, székhelyének és elnökének kijelölését a 601.000/1943. F. M. sz. r. írja elő. (210. szám.). Az ország területén összesen 40 tárgyaló bizottságot alakít a rendelet.

Tenyészvad juttatása 38.205/1943. F. M. sz. (211. szám.). Igényelni lehet apróvad vérfelfrissítése céljából 1943. nov. 30.-ig, nyulat, fácánkakast és fácántörzset. Bélyegmentes kérvények legkésőbb 1943. nov. 30.-ig nyújtandók be az F. M. vadászati osztályához. A rendelet előírja a közlendő adatokat.

A gerebenezett kenderből kézierővel készített kötelek legmagasabb eladási ára 50.600/1943. K. M. sz. r. (215. szám.). Halászkötelek, inslég stb. legmagasabb fogyasztói ára: a nyersanyag beszerzési ár + 93%.

A cirok, cirokszakáll, (cirokszalma) ára 51.700/1943. K. M. sz. r. (216. szám.). Vegyescirokszakáll q-kénti termelői ára 80 P. A rendelet megállapítja, a havi beszáradásból származó, valamint a Tiszántúli Ciroktermelők Termelő és Értékesítő Szövetkezete, Mezőkövácsháza, által felszámítható ártöbbletet.

A kenderfonalak, zsinegek legmagasabb eladási ára 52.900/1943. K. M. sz. r. (217. szám.). A rendelet táblázatban foglalja össze a száraz és vizes fonalak finomság stb. szerinti gyári árát. — A fogyasztói ár a gyári árnál 23%-kal magasabb. — A mótring, orsó, ill. gombolyagban történő szállítás esetén 10—10 fillér a differencia, a háromágú 6-os vizesfonál gyári eladási ára 8.60 P, a 3 ágú 12-esé 11.10 P.

A hal beszovalgatása, valamint több más termény beszovalgatása 118.900/1943. K. M. sz. r. (217. szám.). — A 9. §. (3) bek. a következőképpen hangzik: *a tógazdaságokban tenyészített mindennemű halat akár élő, akár jegelt állapotban, ügyszintén az Országos Halászati Felügyelőség (Bp. Visegrádi-köz 7.) vásárlási engedélye alapján megvásárolt tenyészhalat és halivadékot a 100.800/1943. K. M. sz. r. III. mellékletének i) pontjában az élőpontyra megállapított buzaegységsszámmal kell a beszovalgatási köteleesség teljesítésébe beszámítani.*

Az 1944/45. évi termelési és beszovalgatási köteleesség teljesítésébe beszámítható termékek, termények és állapot forgalmának szabályozása 4.600/1943. M. E. sz. r. (222. szám.). — A rendelet a közellátásügyi minisztert bízta meg a közellátás biztosításával az 1943. évi beszovalgatáshoz hasonlóan.

A rend. 4. §-a kimondja, hogy a 2.980/1943. M. E. sz. r.-ben foglalt felhatalmazás alapján feljogosított országos és körzeti kereskedőknek újabb feljogosítást kérniük nem kell.

A külföldről behozott káli műtrágyák legmagasabb fogyasztói ára 49.795/1943. K. M. sz. r. (222. szám.). — A kálisó ára q-ként a mennyiségnek megfelelően 29.40 P-től 34 P. között, a kénsavas káliutrágya pedig 41.60 P-től 46.10 P között változik.

Társulatok — Egyesületek

Az OHE. október hó 5-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyv-kivonatát a szerkesztőség technikai okokból sajnos nem közölte, minthogy az eredeti teljes jegyzőkönyv lapzártáig nem érkezett be.

Ujdonságok — Vegyesek.

Halász gyógyház Harkány-fürdőn.

Tóth József tagtársunk a legutóbbi választmányi ülésen indítványozta, hogy az OHE vesse meg egy halász gyógyház v. üdülő alapját Harkányfürdőn.

Az indítvány szociális jelentősége igen nagy. Az egész életükön át többnyire nehéz testi munkát végző és a vízben, vizen s vízzel dolgozó halászok könnyen megkapják a csúzt, köszvényet, reumát, valamint a különböző idegbántalmakat, melyek ellen orvoslást találnának a Harkány kiváló, már 1823 óta ismert, gyógyfürdőhelyén a 62 C főkúki kénes név-vizében.

A gyógyházban a tógazdaságaink halászlai és egyesületi halásztagjaink üdülhetnének és 2—3 hetes gyógykúrát élvezhetnének.

Az indítvány kivitelezése elsősorban az ezirányú összefogás készségén kívül a jó szervezésben rejlik. A gyógyház létesítése és fenntartása nem kíván nagy v. túlzott tőke befektetést. Stilszerű 5—10 személyes halászházat kellene építeni, ahol az fürdőidény alatt egy állandó gondnok (kezelő) lakhatna. A létesítésre szükséges költség az adományokon kívül összejönne, ha minden eladott kg. hal után az eladók (kereskedők és tógazdák) 1—1 fillért felajánlanának a nemes célra.

Az üdülést kereső halász alkalmazottak ellátási költségeit a munkaadók (pl. tógazdaságok) térítenék meg, az önálló halászok pedig saját költségen kereshetnék fel üdülőnket.

Gyógyházunk Harkányfürdőn a MÁV. BBI., a Rudolf trónörökös alap és az OTI. üdülője mellett épülhetne fel és nemcsak a fürdő fejlődését jelentené, hanem az Egyesületünk hírnevét is öregbíténé.

A lapunk szerkesztősége kulturális és szociális szempontból jelentős indítványt melegen pártfogolja és kéri lapunk olvasóit, hogy *Tóth József*-et a Sumonyi tógazdaság elkes vezetőjét nemes tervének valóságra válása érdekében tőle lehetőleg támogassa,

A tervezett Mura—Balaton csatorna halászati jelentősége.

A földművelésügyi minisztérium a nehéz viszonyok közepette is hatalmas iramban építi a Sió hajózhatóvá tétele céljából a *siófoki torkolati* műveket (a hajózó zsilipet és turbina telepet). Ezzel egyidejűleg vette kezdetét a Mura—Balaton összekötő hajózó csatorna tervezési munkája.

Ez utóbbi terv újkeletű, kétségtelenül nagy előnyök fog biztosítani dél Zala megyének. E terv halászati vonatkozásaiban is figyelemre méltó.

A tervek szerint Murarátka községnél 60 m³ vizet vonnának el a Murából, amelyből 40—50 m³/sec. vízmennyiség 18 km hosszú csatornával 10 m eséssel jutna újra vissza a Murába Molnári község táján. A megmaradó 10—20 m³/sec. vízmennyiség tovább folya a Principális csatorna nyugati oldalán Zalaszentmihály magaságig, innen keletnek fordulva Esztergály községnél 40 m eséssel ömlene a Zalába.

A Principális csatorna mentén a tervezett hajózóút mindenhol magasvezetésű. E vidéken, valamint Zala völgyében nagy területek öntözését, vagy a vízenyős, kevésbé értékes területeket tógazdasággá lehet majd kedvezően átalakítani. A Principális csatorna, illetve a Zala, mint meglévő lecsapoló csatorna használható.

A Mura—Balaton csatorna igen jelentős a Balaton vízszinngadozásának szabályozásában is. Normális esztendőben, általában tavasszal, a déli oldal kíván alacsonyabb vízszint, míg nyáron az északi oldal kíván magasabb vízállást.

A csatorna mintegy 9 ezer lóerő állandó elektromos energiát juttatna Dunántúlra és emellett javítaná a Balaton vízjárását. Ezenfelül a siófoki vízierőtelep legértékesebb minimalis energiáját mintegy 500 lóerővel emelné.

A Sión lebecsátható vízmennyiség növelésével a tervezett alsó 4 vízlépcső, valamint a hajózó zsilipek feleslegessé válnának, ez kb. 20 millió pengő költségmegtakarítást jelentene.

Az évi 60 millió kilowatt óra villamosenergia és a Sió csatornázásával elérhető megtakarítás már önmagában is gyümölcsözővé tenné a csatorna létesítését. Ezenfelül a hajózás, öntözés, tógazdaságok vízszükségletének biztosítása mérhetetlen előnyt jelentene az egész környéknek.

A Balaton halélettani viszonyaiban lényeges biológiai változásokat idézhet elő a csatorna létesítése. Kívánatos volna már most összehasonlítani a Mura és a Balaton vizének összetételét.

Ha a csatorna átlagos vízhozama 17 m³/sec., úgy évente a Balaton víztükrét, lebecsátás nélkül, 1 m-rel emelné. A Mura vize az Alpok hóborította magas hegységeiben ered. Vízjárása ezért a nyári hónapokban is jelentős és úgy a Balaton vízutánpótlása a csatorna megépítése útján korszakalkotó eredményű lehet.

A részletes tervek elkészítését tehát halászati szempontból is örömmel várjuk.

Kontur György.

Felhívás Előfizetőinkhez és Olvasóinkhoz!

A laccím változásokat, a lap igénylés megszüntetését vagy egyéb kézbesítésbeli óhajokat a felesleges adminisztráció elkerülése végett ismételtelen kérjük közvetlenül a Szerkesztőség címére küldeni (Budapest, II., Herman Ottó út 15.). Ugyanis a lap expedálásával kapcsolatos teendőket az Országos Halászati Egyesület munkájának megkönnyítése és lehető tehermentesítése miatt is a Szerkesztőség vállalta magára.

A jelenlegi címzési mód nemcsak tetszetősebb külsőt kölcsönöz, hanem a lap bekötések nem csúfítja el a ragasztott címke a lap egy-egy számának első v. hátsó oldalát, sőt a kézbesítést is jelentősen megkönnyíti.

A lapot a jövőben (f. hótól kezdve) **csak előfizetőink** kaphatják. Kivételt képeznek a nyomdai és kliséző támpéldányok, a velünk lapcsere viszonyban állók és a tudományos intézmények könyvtárainak tiszteletpéldányai, valamint a sajtótörvény előírta kötelezpéldányok.

Az e havi számtól kezdődően megszüntettem a lap küldését mindazoknak, akik 1942. év előtti tagdíjukat — előfizetési díjukat nem egyenlítették ki, vagy akik illetéktelen tiszteletpéldányt élveztek.

Ezúton is előre felhívom előfizetőink figyelmét arra, hogy a jövő havi (decemberi, 12.) számhoz egy csekket is mellékelünk, melyen úgy a határlék tartozások, mint a jövő évi előfizetés egy összegben kifizethető. A befizetett összeg részletezését a csekk hátlapján kell feltüntetni.

Szomorúan kell olvasóinkkal közölnöm azt, hogy lapunk 9. számában közzétett felhívásom a „Halászati év“ összeállítására érdekében mindezeidig teljesen eredménytelen maradt. Miért is kénytelen vagyok idézett felhívásomat újólag közzétenni teljes terjedelemben beküldési határidőül 1943. december 15.-ét tűzve ki. Akinek nincs ideje az egész esztendőt egyszerre összeállítva megküldeni, az legalább a januári, februári és márciusi teendőket küldje meg a szerkesztőség

címére. Kizártnak tartom ugyanis, hogy olvasóink között ne volna olyan, aki a felsorolt csoportok valamelyikében jártas ne volna, ha nem is egész évben, de legalább egyes időszakokban. — Ha ezen utolsó felszólításomnak illetve felkéréssemnek sem lesz meg a várható eredménye, úgy kénytelen lesz a lap szerkesztősége külföldi forrásmunkák útján összeállítani a magyar (?) „Halászati év“-et.

Az egyes — minket soraikkal is felkereső — előfizetőinknek, cikkíróinknak és egyéb érdeklődőknek a jövőben a szerkesztői üzenetek útján válaszolunk. Bárminemű halászati, tógazdasági, horgászati, stb. kérésre készséggel adunk felvilágosítást.

A f. évi 9. számban közzétett felhívásom így hangzik:

A **halászok és tógazdák** részére lapunk jövő évi januári számától kezdve (XLV. évfolyam) minden hónapban a rendszeres **halászati és tógazdasági havi teendőket** kívánom összeállítva közzé tenni az alábbi csoportok szerint:

1. Pontyos tógazdaság,
2. Pisztrángos tógazdaság,
3. Nyílt vizek halászata,
4. Ráktenyésztés,
5. Sporthorgászat.

A halászati év (Kalendárium) havonkénti összeállítása csupán — és elsősorban a rendelkezéseimre álló külföldi — irodalomra támaszkodva nem felelhet meg céljának magyar és hazai vonatkozásban. Miért is e munka összeállításában szükségem van a lapunk m. t. olvasóinak bizalmára és jóindulatú támogatására, akiknek közreműködésével, mintegy szerkesztőbizottság útján, a mű összeállítása könnyen és eredményesen véghezvihető.

Minél több olvasótól kapok tudományos, v. szakszerű, v. gyakorlati és tapasztalati tanácsot, hozzászólást és megjegyzést, teendő kimutatást és munkamenetet, annál teljesebb lesz a magyar halászati év; annál alaposabb és széleskörű, az egész ország területére szóló kalendáriumot tudok a köz rendelkezésére bocsájtani, melynek hasznát és nemzetgazdasági jelentőségét nem tartom szükségesnek külön kihangsúlyozni v. bizonyítani.

Ha e jelentős munkának hazai vonatkozásában lapunk Olvasói nem támogatnának, akkor csupán általános irányelveket fogok tudni közölni, melyek külföldi és nem hazai tapasztalatokra támaszkodnak. E közlemények nem üzleti és gazdasági titkok elárulását v. áruba bocsájtását jelentik majd, hanem egy ország egységes és egészséges halászati és gazdasági irányítását, amelyen belül tág alkalom nyílik az egyéni és helyzeti lehetőségek kihasználására és előnyös kiaknázására.

A fenti ágazatokban jártas valamennyi olvasónktól **kérek tehát hathatós és eredményes közreműködést.** A közleményeket a név és cím feltüntetésével (vagy szükség esetén névtelenül) havi sorrendben összeállítva (januártól-decemberig) legkésőbb f. évi december hó 15.-ig kérem címre: („Halászati“ szerkesztősége, Budapest, II., Herman Ottó-út 15.) megküldeni.

A beérkezett kéziratokat a szerkesztőség feldolgozza és megfelelően csoportosítva a halászati évet a „X, Y, V, Z, stb. közreműködésével szerkesztette“ címen 1944. január 1-től közzé teszi.

Sz. Z.

Kérdések és feleletek.

Kérdés: Tölgy- és csermakk etethető-e a halakkal?

Felelet: A mai háborús viszonyok közepette meg lehet próbálni a tölgy- és csermakk etetését is tógazdaságban.

A makk hizlálásra alkalmas összetételű, de kemény héjú s így előbb zúzni, de még célszerűbben darálni kellene és esetleg a darát beáztatni. Előbb tisztán kellene etetni és meggyőződni róla, hogy szívesen fogyasztják-e a halak? Azután keverni lehetne csillagfűrttel, 1 rész csillagfűrt 2 rész makk-dara arányban, mert a makkban kevés a fehérje, de sok a keményítő, a csillagfűrtben pedig fordítva van ez. U. E.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Sándor Károly, Sepsiszentgyörgy. A beküldött cikketed köszönöm, mielőtt sor kerülhet rá, közölni fogom. Közlési időpontot előre nem ígérhetek. A „Halászati év“ című közleményemhez (I. f. évi 9. számú Halászat 75-ik oldala) szükségem van közreműködésedre a „Sporthorgászat“ című csoportban. Összeállításodat e hó végére várom. A szerkesztőség címe: II., Herman Ottó-út 15. és nem az F. M. — **Mühl Andor, Szekszárd.** A kért, mintegy kéthasábas cikk december hóra esedékessé válik. — **Pócs István, Örmény.** Kérésének eleget tettem. A lap kézbesítésének elmaradása indokolatlan volt. Remélem új szalagos címkéjű lapunkat idejében megkapta. — **gróf Serényi János, Bánréve.** A lapban közzétett hirtetést meddig közöljük még? Időszerűségét nem vesztette

még el? Értesítést várok a szerkesztőség címére. — **Vásárhelyi István, Lillafüred.** „A rák életmódja...” című cikk különnyomatát is tördelik. „A vizirigó halgazdasági jelentősége” című cikkét egyelőre helyszűke miatt nem közölhetem, minthogy terjedelme miatt folytatásokban jelenhet csak meg. Ha valami kisebb közleménye volna, amely egyszerre teljes terjedelemben láthat napvilágot (lehet lapszemle is) küldje hozzámmal. Külön is felkérem, hogy a „Halászati év” összeállításában segítségemre legyen. Sürgősen várom közlését a „Pisztrángos tógazdaság”, „Ráktenyésztés” és a „Sporthorgászati” csoportjaival kapcsolatban. — **Tóth Kálmán, Velence.** Kérésednek a 10-ik számban, mint olvashattad, készséggel eleget tettünk. — **Bánhegyi Á. László, Budapest.** Tiszteletpéldányként lapukat tovább nem küldhetjük, egyébként l. felhívásunkat. — **Csepeli János, Budapest.** Panaszait és jogos kívánalmait írásban az O. H. E. elnökségéhez címezve az O. H. E. titkárságánál nyújtsa be (V., Kossuth Lajos-tér 11., II. em. 255. sz.). Mint egyesületi tag meghallgatásra talál és beadványát a Választmányi letárgyalja. — „Nyíltvíz” jeligére üzenem, hogy a kérésre a választ annak nagyobb terjedelme miatt csak levélben adhatom meg. — **Tóth József, Sumony.** Értékes bejelentésednek, méltányolva annak messzemenő szociális jelentőségét, a lapban örömmel adtam helyet. Sz. Z.

Árjegyzés. A budapesti halnagykereskedőktől nyert értesülés szerint 1943. évi október hó folyamán a nagybani halárak kg-ként az alábbiak voltak:

Élőponty	— — — — —	P	5'60—5'80
Jegelt ponty	— — — — —	P	3'—5'50
„ harcsa	— — — — —	P	10'00—14'00
„ fogas süllő	— — — — —	P	7'50—13'00
„ csuka	— — — — —	P	4'50—8'00
Compó	— — — — —	P	4'50—5'60
Kárász	— — — — —	P	2'50—5'80
Fehérhalak	— — — — —	P	2'—6'—
Balatonai fogas I.	oszt.	P	15'—
„ „ II.	„	P	14'—
„ „ III.	„	P	13'—
„ „ IV.	„	P	12'—

A Szolnokvidéki Felsőtisza Halászati Társulat Tiszaroff közhírré teszi, hogy a kötelékébe tartozó Tiszafüred—Török-szentmiklós között fekvő 8 szakaszra osztott Tisza-i vízterület halászati jogát 1944. év január hó 1-től kezdődően 6 esztendőre HASZONBÉRBE fogják adni. Az árverésre vonatkozó mindenemű felvilágosítással a társulat Igazgatósa: v. Rékasy Gyula központi igazgató szolgál Tiszaroffon.

KÉRELEM A HALÁSZOKHOZ ÉS HORGÁSZOKHOZ.

Nagy szükségem volna 1—2 darab **ÉLŐ FOLYAMI INGOLÁRA** (Petromyzon fluviatilis L.).

Ernek a furcsa, kígyóalakú halsz. leőhelyei a Fauna Katalógus szerint: a Duna, Tisza, Dráva, Száva, Maros, Sebeskőrös, Lajta, Rába, Poprád, Garam, Morva, Ipoly, Vág, Bodrog, Visó, Tapoly, Hernád és az Olt. Utóbbi időkben 1936. október elején a Dunából fogtak egy 20 cm-es példányt. Én 1942. év nyarán kaptam 2 darabot — sajnos formalinban — a soroksári Dunaágból. Valószínű, hogy még több nagyobb vízünkben is előfordul, miről azonban még nem tudunk.

Az volna tehát a tiszteletteljes kérésem, hogy ha valaki folyami ingolát fogna, legyen olyan jó azt részemre élve eltenni és engem **TÁVIRATILAG** értesíteni az ország bármelyik részéből. Azonnal mennék érte. Természetes, hogy az összes fölmerülő költségeket viselném és az állatért külön is fizetnék. Cím: **VÁSÁRHELYI ISTVÁN, LILLAFÜRED (BOR-SOD M.)**

Ujjonnan létesült tógazdasághoz

halázmestert keres

Széchenyi-Andrássy hitbizomány

MONOK, Zemplén vm.

A SOROKSÁRI DUNAÁGI HALÁSZATI TÁRSULAT ajánlatot kér 30—60 mázsa 5—10 dekás pontyivadék ősi szállítására **Illésy Zoltán igazgató** címére Budapest, Földművelésügyi Minisztérium.

„HALASTÓ” rendbehozatalára hozzáértő tőkeerős halász keresek, kinek ezért megegyezés szerint biztosítanám a halastavak bérletét hosszabb időre. — Piacot az őzdi vasgyár közelsége biztosítaná. A tavakat még a nyáron üzembe szeretném helyezni.

Címem: **gróf Serényi János Bánréve.**

32 éves, nem katonaköteles, 15 éves gyakorlattal rendelkező halász mester állást keres bármikor. Haltenyésztésben, tógazdaság vezetésében és erdőbri teendőkb. jártas. Cím: **Györik János, Bicske, Tisza István-út 46.**

Gróf Jankovich-Bésán Elemér

HALNAGYKERESKEDÉSE

Iroda: Budapest, Ferenc József rakpart 17. Tel.: 186—299. Üzlet: 185—484. Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok. Tel.: 185—273.

Sumonyi tógazdaság Tóth József és társai

HALKERESKEDÉSE

Folyóvízi és tavi halak vétele és eladása nagyban és kicsinyben. Telefon: 185—740. Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok.

ZIMMER FERENC, HALKERESKEDÉLMI R.-T.

Budapest, IX., Gönczy Pál-utca 4. Telefon: 185-448.

vesz minden mennyiségű piaci és tenyész pontyot. Tógazdaság berendezésére alkalmas területeket keres, esetleg meglévők kibővítésére vállalkozik.

BARTA LIPÓTNÉ HALKERESKEDŐ

Telefon: Iroda: 185-0-71. Üzlet:

185-5-84. Budapest, IX.,

Közp. Vásárcsarnok.

VESZÜNK!

20—40 dekás kétnyaras gyorsnövésű nemes pikkelyes

PONTYIVADÉKOT,

ab Balaton. Mennyiségi és minőségi átvétel bizottság által Siófok vagy Fonyód kikötőben. Ajánlatok a

BALATON HALÁSZATI R.-T. SIÓFOK címére.

A lap kiadásáért felelős: **ifj. dr. Szabó Zoltán.**

Lapzárta minden hónap utolsó napján.

Magyar Tógazdaságok és Halkereskedelmi Részvénytársaság

Igazgatóság: Budapest V., József nádor tér 8. Telefon: 180—921, 180—922. Levélcím: Budapest 4., postafiók 271. Távirati cím: Tógazdaságok. **Üzlet és raktár:** Budapest IX., Központi vásárcsarnok. Telefon: 185—636. **Elárusítóhely:** Budapest IX., Központi vásárcsarnok. Telefon: 185—636. **Szállítási iroda:** Budapest, XI. Buda-örsi út 87. Telefon: 468—716. Megvásároljuk tógazdaságok és szabadvízi halászatok egész haltermését. Szállítunk elsőrendű, gyorsnövésű egy- és kétányos tenyészpontyot, anyapontyot, egyéb tenyészhalat és megtermékenyített fogassüllőkrát.